

Rettelse til artiklen „Produktionstilrettelægning ved statistiske metoder“,

Erhvervsøkonomisk Tidsskrift, 1961, side 171 ff.

I forbindelse med omtalen af koefficientskemaet side 182 f. o. påstås det, at vektorerne i dette skema (cf. side 181 f. n.) udgør en lukket gruppe over for direkte vektormultiplikation. Dette stemmer ikke umiddelbart med, hvad man ville få frem af koefficienterne i skemaet, som de står. Dette hænger sammen med, at man opererer med to forskellige nulpunkter: eet for de lineære og eet for de kvadratiske variable. Skriver man skemaet som følger:

ij	Z_1	Z_{11}	Z_2	Z_{22}	Z_{12}	Z_{112}	Z_{122}	Z_{1122}
11	-1	1	-1	1	1	-1	-1	-1
12	-1	1	0_2	0_{22}	-0_2	0_2	-0_{22}	0_2
13	-1	1	1	1	-1	-1	1	1
21	0_1	0_{11}	-1	1	-0_1	-0_{11}	0_1	0_{11}
22	0_1	0_{11}	0_2	0_{22}	$0_1 0_2$	$0_{11} 0_2$	$0_1 0_{22}$	$0_{11} 0_{22}$
23	0_1	0_{11}	1	1	0_1	0_{11}	0_1	0_{11}
31	1	1	-1	1	-1	-1	1	1
32	1	1	0_2	0_{22}	0_2	0_2	0_{22}	0_{22}
33	1	1	1	1	1	1	1	1

hvor $0_{vv} = 0_v \cdot 0_v$, ser man, at skemaet virkelig er lukket over for direkte vektormultiplikation, og at talværdierne i skemaet side 182 fremgår af nulpunktforskydningen for de kvadratiske variable, når man sætter $0_v = 0$ og $0_{vv} = -2$.

Selvom ovenstående korrektion ikke er væsentlig for forståelse af artiklens hovedindhold, har jeg gerne villet have den frem, og jeg takker derfor redaktionen for optagelsen.

Erik Harsaae.

P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi. 2. udgave. København: Harck, 1961. 380 s. Kr. 35,00.

1. Siden de tre handelshøjskoleprofessorer for snart 10 år siden udsendte deres lærebog i nationaløkonomi, er der løbet så meget vand i stranden, at en revision længe har været påkrævet. Bogen foreligger nu i en ny, helt omarbejdet udgave, som dels har ført fremstillingen à jour under hensyn til de ændrede økonomisk-politiske problemstillinger og dels har udnyttet den kritik af bogen, som er fremkommet ikke mindst fra de mange, som har undervist efter den. Der er, som det siges i forordet, sket en stramning af dispositionen og en præcisering af fremstillingsformen. Revisionen er foretaget af Bjarke Fog og Nyboe Andersen, der tegner sig for henholdsvis mikro- og makrostoffet.

Resultatet er blevet en væsentlig bedre bog. De fleste, der har prøvet at undervise efter 1. udgave, vil sikkert være enige i, at den oprindelige fremstillings letflydende form mange steder dækkede over upræcis teori og en vis uldenhed i problemstilling og

Rettelse til artiklen „Produktionstilrettelægning ved statistiske metoder“,

Erhvervsøkonomisk Tidsskrift, 1961, side 171 ff.

I forbindelse med omtalen af koefficientskemaet side 182 f. o. påstås det, at vektorerne i dette skema (cf. side 181 f. n.) udgør en lukket gruppe over for direkte vektormultiplikation. Dette stemmer ikke umiddelbart med, hvad man ville få frem af koefficienterne i skemaet, som de står. Dette hænger sammen med, at man opererer med to forskellige nulpunkter: eet for de lineære og eet for de kvadratiske variable. Skrives man skemaet som følger:

ij	Z_1	Z_{11}	Z_2	Z_{22}	Z_{12}	Z_{112}	Z_{122}	Z_{1122}
11	-1	1	-1	1	1	-1	-1	-1
12	-1	1	0_2	0_{22}	-0_2	0_2	-0_{22}	0_2
13	-1	1	1	1	-1	-1	1	1
21	0_1	0_{11}	-1	1	-0_1	-0_{11}	0_1	0_{11}
22	0_1	0_{11}	0_2	0_{22}	$0_1 0_2$	$0_{11} 0_2$	$0_1 0_{22}$	$0_{11} 0_{22}$
23	0_1	0_{11}	1	1	0_1	0_{11}	0_1	0_{11}
31	1	1	-1	1	-1	-1	1	1
32	1	1	0_2	0_{22}	0_2	0_2	0_{22}	0_{22}
33	1	1	1	1	1	1	1	1

hvor $0_{vv} = 0_v \cdot 0_v$, ser man, at skemaet virkelig er lukket over for direkte vektormultiplikation, og at talværdierne i skemaet side 182 fremgår af nulpunktforskydningen for de kvadratiske variable, når man sætter $0_v = 0$ og $0_{vv} = -2$.

Selvom ovenstående korrektion ikke er væsentlig for forståelse af artiklens hovedindhold, har jeg gerne villet have den frem, og jeg takker derfor redaktionen for optagelsen.

Erik Harsaae.

P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi. 2. udgave. København: Harck, 1961. 380 s. Kr. 35,00.

1. Siden de tre handelshøjskoleprofessorer for snart 10 år siden udsendte deres lærebog i nationaløkonomi, er der løbet så meget vand i stranden, at en revision længe har været påkrævet. Bogen foreligger nu i en ny, helt omarbejdet udgave, som dels har ført fremstillingen à jour under hensyn til de ændrede økonomisk-politiske problemstillinger og dels har udnyttet den kritik af bogen, som er fremkommet ikke mindst fra de mange, som har undervist efter den. Der er, som det siges i forordet, sket en stramning af dispositionen og en præcisering af fremstillingsformen. Revisionen er foretaget af Bjarke Fog og Nyboe Andersen, der tegner sig for henholdsvis mikro- og makrostoffet.

Resultatet er blevet en væsentlig bedre bog. De fleste, der har prøvet at undervise efter 1. udgave, vil sikkert være enige i, at den oprindelige fremstillings letflydende form mange steder dækkede over upræcis teori og en vis uldenhed i problemstilling og

ræsonnementer. Denne svaghed er der i væsentlig grad – omend ikke fuldt ud – blevet rådet bod på i 2. udgave. Fremstillingen er blevet skærpet, og bogen er endda – eller snarere netop derfor – blevet en del kortere. En række fejl og unøjagtigheder er blevet rettet. Og bogens stil og tone er gennemgående blevet mere „saglig“, mindre „populær“, uden et øjeblik at blive kedelig; de to (eller tre) forfattere skriver som altid fortræffeligt og med stor veloplagthed. Det er muligt, at den nye udgave er blevet noget sværere at læse som roman, men for de læsere, som virkelig ønsker at tilegne sig stoffet grundigt, kan det kun være en hjælp, at de vanskelige problemer kommer mere klart og utilsløret frem.

2. Men nu til de enkelte kapitler, hvorav de, der behandler mikroøkonomisk stof (II–V), vel har størst interesse for dette tidsskrifts læsere. Desværre er disse kapitler, skønt stærkt forbedrede i forhold til 1. udgave, nok som helhed noget svagere og av mere ujævn kvalitet end resten av bogen.

I kap. I: Grundtræk af samfundets økonomi, er afsnittet om økonomiens grænse- og hjælpevidenskaber gledet ud; til gengæld har vi fået dels nogle betragtninger om statik og dynamik, dels en sikkert nyttig oversigt over bogens indhold. De indledende afsnit er – i modsætning til resten av bogen – stadigvæk præget av en vis bred folkelig snakkesalighed og ville sikkert ha godt av en stramning av fremstillingen; det er jo dog en akademisk lærebog.

Definitionen av frie goder p. 16 er næppe helt træffende; det ligger stort set „uden for vore økonomiske handlingers rækkevidde“ at avbøde mangelen på jord, men derfor er der vel ingen, der vil kalde jord et frit gode.

Det kunne nok være fremhævet lidt mere explicit, f. eks. p. 26, at arbejdsdeling og bytte er to sider av samme sag.

Når det siges pp. 31–32, at ethvert forsøg på at finde et udtryk for den samlede produktion ved omregning til en eller anden fælles „energienhed“ må strande p. gr. a. målestokkens vilkårlighed, er hertil at sige, at selve tanken om en sådan omregning er absurd i sig selv og ikke en omtale værd; energi er et input (blandt mange andre) og har intet som helst at gøre med måling av output.

Afsnittet om det økonomiske kredsløb og nationalregnskabet virker lovlig summarisk; det ville nok ha været en fordel, om man var gået lidt mere i detaljer, og ikke mindst om fremstillingen havde været illustreret både med kredsløbsfigurer, med bogholderimæssige opstillinger og med de tilsvarende systemer av definitionslikninger (med symboler som i kap. VIII såvel som tal for 1960), noget som i høj grad ville lette tilægnelsen og overblikket. – Om man synes om kredsløbsdiagrammerne fig. I. 1–4, der fremtræder i reklamebrochure-stil, er en smagssag; mange læsere vil sikkert finde, at enkle pile uden tykkelse men med tal på vil gøre det hele mere overskueligt.

I kap. II – Indkomstanvendelsen – er overskudsbegrebet blevet præciseret. En anden – såre velkommen – ændring er indskærpningen p. 69 av, at efterspørgselselasticiteten for en vare ikke er den samme i alle punkter av efterspørgselskurven. Endnu bedre ville det ud fra et pædagogisk synspunkt ha været, om der også hade stået, at elasticiteten simpelthen er en tilnærmet beskrivelse av kurvens form – og dermed av mængdens reaktion på prisændringer – i omegnen av et bestemt punkt, f. eks. det for tiden herskende markedspunkt. (Andre sådanne approksimationer er mulige, f. eks. en lineær funktion).

Den generelle form på en efterspørgselsfunktion, med varens egen pris, andre varers priser, indkomsten etc. som uafhængige variable, burde være givet explicit et eller andet

sted, fx. p. 62; det ville da kunne fremgå mere præcist, at de forskellige efterspørgsels-elasticiteter er de partielle elasticiteter af denne funktion. Lad så gå med, at de benyttede symboler ikke er helt korrekte – partielle differentialkvotienter skal betegnes med δ 'er, ikke med d 'er – værre er det, at indkomstelasticiteten p. 74 er defineret som elasticiteten i den enkelte husholdnings efterspørgsel, medens pris- og krydselasticiteten i det foregående refererer sig til markedets efterspørgsel. Det er formodentlig for at komme uden om en ekstra forudsætning om konstant indkomstfordeling, men alligevel.

I fig. II.2 (p. 64) er en tabel over en efterspørgselsfunktion illustreret – ligesom i 1. udgave – ved en trappekurve; hvorfor ikke blot med den serie punkter, der svarer til tabellen? Det ville være simplere, og den ganske enkle diskontinuitet, der ligger i tabellen, kan ikke motivere alle disse streger; selve trappetrinene har ingen særlig mening. Det ville også være rart, om man kunne slippe for det ret overflødige ord „efterspørgselsrække“, der simpelthen betegner en tabel og ellers ikke bruges til noget.

Overskriften p. 74 er ikke videre træffende; der er ikke så meget tale om flere funktionssammenhænge som om en funktion af flere variable, der efter behov kan forudsættes indbyrdes afhængige eller uafhængige.

Det gamle kapitel om indkomsterhvervelsen er gået ud; i stedet er det omkostnings-teoretiske stof, der i 1. udgave var blandet sammen med prisdannelsen, nu samlet i et specielt kapitel (III) om produktion og omkostninger, hvad der i sig selv er en væsentlig forbedring af dispositionen. Stoffet er helt omarbejdet. Efter en indledning om virksomhedernes målsætning gennemgås investeringskalkylen, der nu – i stærkt ændret form, bl. a. er indtægter/udgifter trådt i stedet for ind- og udbetalinger – benyttes til at udlede investeringsens afhængighed af rentefoden. (Man savner iøvrigt her en bemærkning om risikofaktoren i den subjektive kalkulationsrentefod). Herefter gennemgås en virksomheds omkostningsforhold med udgangspunkt i produktionsfunktionen, en meget væsentlig forbedring i forhold til 1. udgave. Det er også en slående rigtig og pædagogisk meget heldig idé her at begynde med de grøftegravningsregnestykker, alle læsere kender fra skoletiden.

Hermed være imidlertid ikke sagt, at kap. III på alle punkter er tilfredsstillende. Det skæmmes af adskillige fejl og uklarheder og må vel selv i den forbedrede skikkelse siges at være bogens svageste kapitel. Mange af uklarhederne kunne ha været undgået ved en mindre ensidigt verbal fremstillingsmåde.

P. 84 definerer forf. således – ganske vist med åbenbar ulyst – proportionalitetsloven som ensbetydende med en lineær produktionsfunktion. Dette er en kedelig fejl, som burde ha været stoppet i korrekturen. Den almindeligt vedtagne og ganske naturlige definition er, at produktionsfunktionen er homogen af 1. grad; for at være det behøver den ikke at ha lineær form (jfr. f. eks. Cobb-Douglas-funktionen), og har den det, må der ikke være noget konstantled med, hvis proportionalitetsloven skal gælde. – Et andet eksempel på uheldig terminologi findes p. 84, hvor der tales om en produktionsfunktion, der er proportional. Det lyder ikke rart.

Uklarheden m. h. t. definitionen af proportionalitetsloven som en lineær relation hænger nok tildels sammen med, at denne lov drøftes p. 84 under forudsætning af, at der kun anvendes en enkelt produktionsfaktor. Det ville ha været bedre, om forf. straks på dette sted havde defineret produktionsfunktionen – og dermed også substitutionsbegrebet – i det tilfælde, at der er mere end én faktor, og helst i form af en ligning. (En sådan klar og explicit definition findes overhovedet ikke i kapitlet). Det ville gi en bedre overgang til drøftelsen af partiel tilpasning. Proportionalitetslovens og pro-

portionslovens placering i forhold til hinanden får man heller ikke ordentlig rede på.

På fig. III.2 (p. 84) er faktormængden, men ikke produktmængden, angivet pr. tidsenhed. Det skal være pr. tidsenhed i begge tilfælde. Figuren kunne i øvrigt ha været benyttet til at definere begrebet (gennemsnits-)produktivitet.

Begrebet substitution dukker første gang op p. 85, men på en lidet heldig måde; eksemplet med gravemaskinen illustrerer ikke substitution i vanlig forstand, men en diskontinuert ændring i teknikken, hvilket snarere må betegnes som en overgang til en anden produktionsfunktion. I det hele taget er substitutionsfænomenet ret stedmoderligt behandlet. Det er f. eks. ikke nævnt, at der ved proportionsloven er tale om substitution i betydningen: ændring av den relative faktorkombination.

Partiel tilpasning illustreres pp. 85-86 med et konkret eksempel (hvis eventuelle empiriske grundlag ikke er angivet), med antal strikkere + strikkemaskiner som det variable faktorkompleks; den faste faktor er bygningen, således at det alene er den begrænsede plads i strikkehallen, der sætter kapacitetsgrænsen. Dette rimer ikke så godt sammen med den senere behandling av omkostningsfunktionen, der udledes av produktionsfunktionen, og hvori der ikke optræder springvis faste omkostninger til nye maskiner blandt de variable omkostninger. Tilfældet er da også nederst p. 89 betegnet som *total* tilpasning! En bedre illustration av partiel tilpasning ville man nok få ved at forudsætte maskinparken konstant, men variere udnyttelsesgraden i tiden - maskinparken som sådan er da en fast faktor, men dens tjenester, målt i maskintimer, et variabelt input - og evt. maskinhastigheden. (I sidste tilfælde er der tale om en ændring av den relative faktorkombination - jfr. Schneiders udmærkede, konkrete eksempel i „Einführung . . .“ - hvilket ikke er nævnt p. 86).

P. 87 tales der om grænse- og gennemsnitsprodukt, ikke om grænse- og gennemsnitsproduktivitet. Det kan forsvares i en verbal fremstilling, der er illustreret med et talekseksempel, men betegnelsen produktivitet bør i hvert fald også nævnes.

P. 90 er spørgsmålet om proportionalitetslovens gyldighed ikke holdt helt klart ude fra spørgsmålet om, hvorvidt der faktisk vil ske ændringer i den relative faktorkombination, når skalaen ændres ved total tilpasning. Man kunne også ha ønsket en bemærkning om, hvorvidt ændret teknik kan rummes indenfor samme produktionsfunktion, og om det overhovedet har mening at diskutere proportionalitetslovens eventuelle gyldighed, når der ved større produktionsskala kommer helt andre produktionsfaktorer (f. eks. andre maskintyper) ind i billedet.

Definitionen av en for hele samfundet gældende produktionsfunktion for en enkelt vare (p. 92) er temmelig ulden.

Figurerne III.4 og III.6 (pp. 93 og 95), der skal vise, hvordan omkostningsfunktionen udledes av produktionsfunktionen ved omvendning, er næppe pædagogisk heldig. Pointen - at det er den samme kurve, blot med ombytning av akserne og ændring av den ene målestokkenhed - vil nok undslippe mange læsere, når der opereres med 3 akser i stedet for med 2. Drejning omkring halveringslinjen, den vanlige måde at vise det på, er utvivlsomt mere anskueligt, hvis man da ikke vil tegne 2 helt adskilte figurer og forklare sammenhængen.

Flervareproduktionen er yderst stedmoderligt behandlet pp. 97-98, hvad der er en alvorlig brist ved fremstillingen. Der er intet om kapacitetsbegrebet ved flervareproduktion, intet om fælles og forenet produktion, og intet om opportunity cost.

Der er ikke givet nogen begrundelse for det lineære omkostningsforløb i industrien (p. 99). Limitionale faktorer, diskontinuert substitution og lineære processer er ikke omtalt.

Kap. IV, om prisdannelsen for færdigvarer, forekommer til gengæld særdeles vellykket i sin omarbejdede skikkelse. Der er kommet et nyttigt skema med, der gir en oversigt over de forskellige markedsformer. Avsnittet om prisdannelsen for differentierede varer (pp. 108–116) har vundet meget betydeligt ved at blive skrevet om; det er særdeles klart og velskrevet, og de unødige formler fra den gamle udgaves p. 135 er vi sluppet for. I det hele taget er 2. udgave rensset for det elasticitetsraseri, som plagede 1. udgave, hvor man nærmest måtte få det indtryk, at elasticiteten var det egentlige og efterspørgsels- eller afsætningsfunktionen noget sekundært i forhold dertil.

Pp. 104–105 siges det – som i 1. udgave – at den enkelte producent av en standardvare ikke selv kan fastsætte prisen. En rigtigere sprogbrug ville være: det kan han godt, men den udefra givne markedspris er altid hans optimalpris. – P. 116 tales der om autonom „tænkemåde“. – Opportunity-cost-betragtningen p. 124 er – som i næsten alle verbale fremstillinger – upræcis og tåget indtil det ubegribelige; det, der skal siges, er, at grænseproduktionsomkostningerne skal være lig marginal opportunity cost. Her må man igen beklage, at flervareproduktion i den grad er forsømt i kap. III. – Avsnittet om den almindelige prissammenhæng (pp. 130–132) – der iøvrigt burde hedde noget andet, da det mest drejer sig om specielle prissammenhænge – er desværre gået uændret over fra 1. udgave. Terminologien er lidet hensigtsmæssig og fremstillingen efter mine erfaringer pædagogisk utilfredsstillende. – Avsnittet om konkurrenceformernes betydning for produktionen (pp. 132–134) er skrevet om og udvidet med nogle velfærdsøkonomiske betragtninger, hvor selve ordet velfærd dog er blevet glemt (det dukker først op p. 202). – Overensstemmelse mellem pris og grænseomkostninger kan ikke uden videre identificeres med fuldkommen konkurrence; p. 133 foroven bør „d. v. s.“ erstattes med „f. eks.“.

Dernæst kap. V: Prisdannelsen på produktionsfaktorer. Fremstillingen av faktorefterspørgselen og prisdannelsen på flydende realkapital (pp. 149–156), et av de svage punkter i 1. udgave, fremtræder nu i betydeligt forbedret skikkelse – åbenbart under indflydelse av Ølgaard's på Schneider byggede fremstilling – og hænger bedre sammen med det produktionsteoretiske stof fra kap. III. Det hele kunne dog nok ha været sagt endnu kortere og tillige klarere med anvendelse av en smule matematik; de forskellige tilfælde, der svarer til fig. V.1–5, fremkommer alle ved maximering av salgsindtægt minus omkostningerne til den variable faktor ($p \cdot x - q \cdot v$) under forskellige forudsætninger m. h. t. sammenhængen mellem p og x , resp. q og v , og m. h. t. produktionsfunktionen (der i den første figur er $x = v$), og i hvert enkelt tilfælde kan man benytte enten x eller v som uafhængig variabel. Det ville gi fremstillingen mere fasthed og knytte figurerne sammen. – Man undrer sig over den ejendommelige spidse form på kurven i fig. V.2 (åbenbart er Handelshøjskolens kurvelineal blevet væk, da figuren skulle tegnes), der heller ikke – som det hævdes p. 150 – svarer til formen på kurven i fig. III.3.

Prisdannelsen på fast realkapital er bl. a. illustreret ved fragtrateeksemplet pp. 158–160, hvor det dog ikke er selve kapitalgenstandene, men deres ydelser, det drejer sig om. Her savner man en forbindelseslinje til prisdannelsen for skibene selv.

I avsnittet om løndannelsen er den Zeuthen'ske lønteori gået ud og erstattet med nogle – formentlig mere realistiske – beskrivende common-sense-betragtninger. Sammenhængen mellem efterspørgsels- og udbudssiden – jfr. købekraftsargumentet – er trukket kraftigere frem end i 1. udgave, og lønglidingen er omtalt. – P. 171 siges, som i mange andre lærebøger, at arbejdstempo og effektivitet er en tredje dimension i arbejdsudbudet ved siden av arbejdstal og arbejdstid; vel en noget tvivlsom affære, hvis effektiviteten skal måles ved den fremkommende produktmængde. Effektiviteten kommer da til at

afhænge dels af den anvendte teknik (produktionsfunktionen), dels af indsatsen af andre faktorer (faktorkombinationen), og kan derfor ikke være en dimension ved udbudet af faktoren arbejdskraft, der jo hører hjemme på input-siden. Mængden af en faktor bør principielt kunne måles uden reference til den resulterende produktmængde og de medvirkende mængder af andre faktorer.

Kapitlet avsluttes med 5 sider om indkomstfordelingen, hvori der ikke forekommer andre tal end det for lønandelen. Det må vist siges at være en brist ved en fremstilling, der ellers lægger vægt på at være konkret og virkelighedsnær.

3. Herefter følger de makroøkonomiske kapitler VI-X, alle på nær det sidste fuldstændigt omarbejdede, ikke blot aktualiserede under hensyn til de sidste 10 års udvikling. Disse kapitler skal ikke her gennemgås i detaljer; vi skal indskrænke os til at nævne de vigtigste ændringer i fremstillingen.

Kap. VII gør mere udførligt end 1. udgave rede for de forskellige kassebegreber og for de forskellige kilder til påvirkning af likviditeten. Renteteorien, efter Keynes'ske linjer, er der også gjort mere ud af. Den største omkalfatring af stoffet er dog sket i kap. VIII (om indkomstdannelsen), der er helt uigenkendeligt. Med udgangspunkt i den simpleste Keynes-model er der givet en række stadig mere komplicerede makromodeller, kulminerende i dynamiske multiplier-accelerator-modeller (en vældig forbedring i forhold til det uheldige eksempel på forløbsanalyse i 1. udgave, hvor der på uberegnelig og ikke nærmere forklaret eller motiveret måde blev skiftet forudsætninger midt i forløbet). Endvidere er der tilføjet et nyt afsnit om økonomisk vækst. – Kap. IX om konjunkturbevægelserne er omarbejdet og åjourført, og det avsluttende kapitel er udvidet med et nyt og velkomment afsnit om udviklingslandenes økonomiske problemer.

4. Sammenfattende må man sige, at den nye udgave repræsenterer en avgørende forbedring i forhold til den oprindelige, ikke mindst i retning af større præcision. Ovenstående kritiske betragtninger skal ikke læses som en negativ vurdering af værket, men som velmente, konkrete forslag til yderligere forbedring. Mere generelle indvendinger mod fremstillingen er det svært at finde; det skulle da være den yderst sparsomme brug af det praktiske værktøj, der hedder matematik. Med de forudsætninger, som bogens læsere har – og både Handelshøjskolen og Københavns universitet har matematikundervisning for de studenter, der ikke har matematisk studentereksamen – kunne forfatterne i højere grad ha udnyttet den enorme pædagogiske fordel, der ligger i at ha et matematisk skelet at hænge det verbale kød på; det kunne på adskillige punkter – jfr. særlig bemærkningerne til kap. II, III og V ovenfor – ha givet stoffet yderligere fasthed, overskuelighed og præcision, og en del omstændelighed kunne spares.

5. Til slut det obligatoriske anmelderpedanteri:

Diagrammerne kunne ha været bedre (og pænere). En vis konsekvens og ensartethed i brugen af tykke, tynde og punkterede linjer og kurver ville lette brugen af figurerne, f. eks. fig. IV.5 (p. 122), hvor de lodrette streger burde ha været punkterede og grænseomkostningskurven tyk. Fig. VIII.3 (p. 291) er ikke sådan at hitte rede i.

Symbolfortegnelsen, der er lovet p. 44, er tilsyneladende faldet ud. Den er næppe heller nødvendig; til gengæld burde de vigtigste makroøkonomiske symboler som nævnt ha været introduceret allerede i kap. I om nationalregnskabet.

Litteraturfortegnelsen bag i bogen er ret sparsom. Måske burde der være en speciel

litteraturliste til hvert kapitel (og evt. nogle fodnoter med henvisninger), det letter orienteringen.

Thorkil Kristensen vil blive smerteligt berørt over at ha fået et *d* for meget i sit navn (p. 380). Samme kedelige skæbne er overgået ordet indhyningskurve (p. 101). Til gengæld er det en i vore dage uhørt bedrift at publicere en bog på 380 sider med kun 3 idiotkommaer (pp. 86, 89 og 154). Sproglige mærkværdigheder er der heller ikke mange av; dog studser man over disinvestering (pp. 19 og 281 – hedder det ikke *des*investering på dansk?), og det skurrer også lidt i øret, når man hører, at to faktorer kan substituere hinanden (pp. 89 og 103), eller at den ene kan substitueres med den anden (p. 69); det er vist den anden, der substitueres for den første. Endelig vil nogle ta anstød av, at millioner og milliarder forkortes til italienske possessive pronominer, men det er jo en smagssag.

Sven Danø*

Undersøgelse af reklameomkostningerne.

I nr. 4 – 1961 af »Digest of Marketing & Distribution Publications«, der udsendes af OECD, omtales en schweizisk undersøgelse »Methods for the determination of the advertising appropriation«, der er publiceret in extenso i »Schweizer Reklame, Volume 1960, page 297.

Undersøgelsen er udført af reklamebureauet Brühlman und Continie i Biel, Schweiz, i samarbejde med Analyse Economic & Social S.A. i Lausanne. Man har modtaget oplysninger fra 123 firmaer og er bl. a. nået frem til følgende resultater:

	% af de 123 firmaer
Fastlæggelse af reklamebeløbene	
på basis af tidligere salg	30
på basis af skønnet fremtidigt salg	27
på basis af salgsprogrammer eller salgsbudgetter	21
Beslutninger vedrørende reklamebudgettet	
træffes af direktionen	64
træffes af reklameafdelingen	31
træffes af salgsafdelingen	27
Beslutninger vedrørende reklamemedia	
træffes af reklameafdelingen	43
træffes af direktionen	42
træffes af reklamebureauet	40

Undersøgelsen betragtes som et eksperiment. Man forventer senere at kunne gennemføre en større undersøgelse.

K-L

*) Cand. polit., lektor ved Københavns Universitet.